

Η ΘΕΡΜΗ ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΟΥ ΑΜΠΑΣ ΧΙΑΜΗ ΑΠΟ ΘΑΣΙΟΥΣ ΤΟ 1912

Γεώργιος Τσαλουχίδης

Η Θάσος είχε δοκιμάσει διαδοχικά και την οθωμανική και την αιγυπτιακή κυριαρχία. Το νησί παρήγαγε πολλά προϊόντα και γι' αυτό συχνά υπήρξε αντικείμενο διεκδίκησης από τους Οθωμανούς και από τους Αιγυπτίους. Αποτέλεσμα αυτών των διεκδικήσεων αλλά και των φορολογιών που επέβαλλαν οι εναλλασσόμενοι κυρίαρχοι ήταν η δημιουργία, ήδη από τα μέσα του 19ου αιώνα, δύο πολιτικών ρευμάτων με διαφορετικές πολιτικές θέσεις. Σταδιακά αυτά τα πολιτικά ρεύματα εξελίχθηκαν σε πολιτικά κόμματα, το ένα με φιλοοθωμανικό προσανατολισμό και το άλλο με φιλοαιγυπτιακό. Η σύγκρουση, η οποία ήταν αναπόφευκτη, υπήρξε σφοδρή: Το 1874 η παράταξη του Δημήτρη Χατζηγιαξή ή Δημητρούδη ανάγκασε σε παραίτηση από τη θέση του προέδρου της Θάσου τον αρχηγό της αντίπαλης παράταξης, Δημήτρη Χατζηκωνσταντινίδη. Στη θέση του παραιτηθέντος η παράταξη που επικράτησε, επέβαλε το Δημήτρη Χατζηγιαξή, γεγονός που συνέβη στο Ραχώνι. Ο Χατζηγιαξής, όμως, γνωρίζοντας ότι η αιγυπτιακή κυβέρνηση δεν επρόκειτο να τον αναγνωρίσει ως πρόεδρο του νησιού, δεν αποδέχθηκε το αξίωμα.

Οι αιγυπτιακές αρχές, εκμεταλλευόμενες την ένταση που είχε δημιουργηθεί στη Θάσο εξαιτίας των πολιτικών συγκρούσεων, προέβησαν στην κατάργηση της θέσης του προέδρου του νησιού, εφόσον η διεκδίκηση του αξιώματος προκαλούσε προβλήματα στους κατοίκους και προσκόμματα στη διοίκησή τους. Αν και τελικά και οι δυο παρατάξεις βγήκαν χαμένες από τη διένεξη, δεν ησύχασαν. Αντίθετα, συνέχισαν να αντιμάχονται με μεγαλύτερη οξύτητα, οπότε η αιγυπτιακή διοίκηση είχε αφορμές για συχνότερες παρεμβάσεις. Οι διαρκείς, λοιπόν, συγκρούσεις των Θασίων έδωσαν την αφορμή στην αιγυπτιακή κυβέρνηση, όχι μόνον να παρεμβαίνει σε θέματα που ήταν της αρμοδιότητας των προεστών, αλλά και για να καταργήσει σταδιακά το προνομιακό καθεστώς που απολάμβανε το νησί. Ως αποκορύφωμα των αιγυπτιακών παρεμβάσεων στα εσωτερικά της Θάσου θεωρείται η πώληση των δασών του νησιού στον εμπορικό οίκο Ψιακή. Οι Θάσιοι ενωμένοι μπροστά στον κίνδυνο της απώλειας ενός μεγάλου μέρους των εσόδων τους, και εφόσον θεωρούσαν τα δάση τους ως κοινοτικά (μπαλταλίκια), αντέ-

δρασαν δυναμικά: απέτρεψαν την αποβίβαση των εκπροσώπων της εταιρίας στο νησί. Αυτοί επέστρεψαν άπρακτοι και η εταιρία απαίτησε την επιστροφή του χρηματικού ποσού που είχε δώσει στο Χεδίβη της Αιγύπτου για την αγορά των δασών. Ο Χεδίβης αναγκάστηκε να το επιστρέψει, αλλά επέβαλε βαριές φορολογίες. Οι Θάσιοι άρχισαν να διαμαρτύρονται και οι συνεχείς διαμαρτυρίες τους κατέληξαν στα αιματηρά γεγονότα του 1902. Η διαμορφωθείσα κατάσταση εννόησε την επικράτηση του φιλοτουρκικού κόμματος. Οι αρχηγοί του μετέβησαν στην Καβάλα και ουσιαστικά προσκάλεσαν τις οθωμανικές αρχές να καταλάβουν τη Θάσο. Ο Οθωμανός Καϊμακάμης με ένα λόχο αποβιβάστηκε και κατέλαβε με μεγάλη ευκολία το νησί, υποσχόμενος να επαναφέρει ξανά όλα τα παλαιά προνόμια που είχαν καταργηθεί από την τελευταία χεδιβική αρχή. Δυστυχώς, οι υποσχέσεις δεν πραγματοποιήθηκαν. Αντίθετα, επεβλήθη διπλή φορολογία, οπότε οι Θάσιοι συνέχισαν να καταβάλλουν φόρους στο Βακούφι μαζί με τους νέους φόρους που επέβαλε η οθωμανική αρχή. Η νέα σειρά διαμαρτυριών δεν έφερε αποτέλεσμα, ούτε οι αναφορές που οι Θάσιοι υπέβαλαν στην Υψηλή Πύλη και στη Νομαρχία Θεσσαλονίκης. Οι Οθωμανοί αποπειράθηκαν να επιβάλλουν διοικητικές, φορολογικές και δικαστικές μεταρρυθμίσεις. Οι αντιδράσεις που προκάλεσαν αυτές οι απόπειρες απέτρεψαν τις πρωτοβουλίες των οθωμανικών αρχών. Προφανώς, οι κάτοικοι της Θάσου συνηθειοποίησαν το λάθος τους να επαναφέρουν στο νησί την οθωμανική διοίκηση και άρχισαν να αναπολούν την παλαιά οικεία τους χεδιβική εξουσία και τα προνόμια που απολάμβαναν τότε. Η μεταστροφή αυτή είναι εμφανής σε δύο έγγραφα που προέρχονται από το αρχείο του πρώτου Θασίου βουλευτή, Δημήτρη Κλωνάρη. Ο σχετικός φάκελος του αρχείου αυτού βρίσκεται στα χέρια του κ. Κωνσταντίνου Χιόνη, ο οποίος και τον έθεσε στη διάθεσή μου για τη μελέτη και τη σημερινή παρουσίασή του. Τα έγγραφα παρουσιάζουν μεγάλο ιστορικό ενδιαφέρον, επειδή αποδεικνύουν τη μεταβολή των διαθέσεων των Θασίων.

Η βίωση της οθωμανικής διοίκησης με όσα αρνητικά συνεπαγόταν, ώθησε τους Θασίους να στείλουν αναφορά στο Χεδίβη της Αιγύπτου, στα 1911, με την οποία του ζητούσαν να επισκεφθεί το νησί. Η είδηση ότι αυτός επρόκειτο να επισκεφθεί με τη θαλαμηγό του την Καβάλα, την οποία οι Θάσιοι πληροφορήθηκαν στις 15-5-1912, τους έκανε να αποφασίσουν να μεταβούν στην απέναντι πόλη για να συμμετέχουν στις εκδηλώσεις υποδοχής του. Η αντιπροσωπεία που ορίστηκε γι' αυτό το σκοπό, αποτελείτο από προεστούς και προύχοντες των κοινοτήτων της Θάσου. Επιπλέον ορίστηκε μια τριμελής επιτροπή, η οποία θα προσφωνούσε το Χεδίβη. Η σπουδαιότητα που απέδιδαν οι Θάσιοι στην αποστολή αυτή φαίνεται από την επιλογή των μελών των επιτροπών. Τα μέλη που τις αποτελούσαν ήταν επίλεκτα των τοπικών κοινωνιών.

Στην αντιπροσωπεία που επρόκειτο να μεταβεί στην Καβάλα για την υποδο-

χή του Χεδίβη συμμετείχαν γνωστά ονόματα που έπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο στα κοινοτικά πράγματα του νησιού. Ο δήμαρχος Θάσου Γ. Θωμαΐδης, ο ιατρός Δ. Βασιλειάδης και ο Μ.Γ. Χρηστίδης αποτελούσαν την επιτροπή που θα προσφωνούσε το Χεδίβη.

Οι αντιπρόσωποι των χωριών της Θάσου είχαν αναθέσει στην επιτροπή, εκτός από την προσφώνηση, να διαβεβαιώσει το Χεδίβη για την ευγνωμοσύνη των κατοίκων της, όπως αναφέρεται στο έγγραφο της 15-5-1912.

Η προσφώνηση είναι προσεκτικά διατυπωμένη, ώστε να εκφράζει αφενός την εμπιστοσύνη που είχαν οι κάτοικοι του νησιού στο πρόσωπο του Χεδίβη και αφετέρου να ωφεληθούν τα μέγιστα από την αναμενόμενη συνάντηση. Η είδηση της άφιξης του Χεδίβη στην Καβάλα προκάλεσε μεγάλη χαρά στους Θασίους, όπως αναφέρεται στην προσφώνηση, οι οποίοι έσπευσαν να δηλώσουν την έκφραση σεβασμού προς το πρόσωπό του. Παράλληλα εξέφραζαν τη βαθιά τους ευγνωμοσύνη για τις ευεργεσίες, τις οποίες ανέκαθεν ο οίκος του Μεχμέτ Αλή επιδαψίλευσε στη Θάσο. Η υπόμνηση των προνομίων που απολάμβαναν κατά τη διάρκεια της αιγυπτιακής κυριαρχίας, στόχευε στην επαναφορά τους. Οπωσδήποτε η σπουδή των Θασίων να επανέλθει η αιγυπτιακή διοίκηση με τα συνακόλουθα προνόμια που ευελπιστούσαν να τους αποδοθούν, τους οδήγησε σε κάποιες φράσεις που ίσως σήμερα ηχούν δουλοπρεπείς, συμβαδίζουν όμως με το τυπικό της διπλωματίας της εποχής. Έτσι, δεν πρέπει να ξενίζει η ανάπεμψη διαρκών και διακαών παρακλήσεων των Θασίων για μακροήμερευση και υγεία του Χεδίβη, ούτε η έκφραση της αγωνίας τους να δουν το Χεδίβη να επισκέπτεται τη Θάσο για να τον προσκυνήσουν εκ του σύνεγγυς ως ταπεινοί υπηρέτες του. Στη συνέχεια εκφράζοντας το σεβασμό και την αφοσίωσή τους ζητούσαν την ευμένειά του και τον ευχαρίστησαν που είχε ανταποκριθεί στο αίτημά τους για επίσκεψη το περασμένο έτος. Ο Χεδίβης είχε απαντήσει σ' αυτήν την πρόσκληση-παρακλήση της επιτροπής ότι δοθησομένης ευκαιρίας θα επισκεπτόταν τη Θάσο. Η απάντησή του μαζί με τις ευχαριστίες του Χεδίβη προκάλεσαν τις ζητωκραυγές των μελών της επιτροπής. «*Εμπλεοι χαράς για τις ενδείξεις της ευμένειάς του*» και ελπίζοντας στην ικανοποίηση του αιτήματός τους να επανέλθει το νησί στην αιγυπτιακή κυριαρχία, οι προύχοντες ολοκλήρωσαν την αποστολή τους στις 21-5-1912.

Στη διατριβή, όπως ονομάζεται το έγγραφο που περιλαμβάνει τα ονόματα των μελών της επιτροπής και την προσφώνηση που έπρεπε να απευθύνουν στο Χεδίβη, είναι έκδηλη η σπουδή των αντιπροσώπων των χωριών της Θάσου να έχει την κατά το δυνατόν καλύτερη έκβαση η αποστολή των δύο επιτροπών. Φανερό είναι επίσης η προσπάθειά τους να αποδείξουν τη σπουδαιότητα που απέδιδαν στο έργο των επιτροπών, εφόσον σ' αυτές συμπεριλαμβάνονταν επίλεκτα μέλη των τοπικών κοινωνιών, τα οποία είχαν επιλεγεί σε γενική συνεδρίαση.

Το έγγραφο που περιέχει την προσφώνηση, συντάχθηκε με τέτοιο τρόπο

ώστε να δείχνει καθαρά την ελπίδα των κατοίκων του νησιού να επανέλθουν στη πρότερη κυριαρχία του Αιγύπτιου Χεδίβη.

Δεν είναι άξια απορίας η μεταστροφή των Θασίων. Ενώ ήταν δυσαρεστημένοι από την αιγυπτιακή διοίκηση και τις αυθαιρεσίες της, η σκληρή φορολογία που επέβαλαν οι Οθωμανοί και η βαθμιαία κατάργηση των προνομίων που τους είχαν παραχωρήσει κατά καιρούς οι Αιγύπτιοι, εξηγεί εύκολα τη μεταβολή των διαθέσεών τους. Η ρήση «*δυοίν κακοίν το μη χείρον βέλτιστον*» βρίσκει την εφαρμογή της στην περίπτωση αυτή. Οι ταλαιπωρημένοι από την εκμετάλλευση, από τους κατά περιόδους κυριάρχους τους, κάτοικοι της Θάσου είναι δικαιολογημένοι να ζητούν την πλέον ήπια διακυβέρνηση. Βέβαια, δεν μπορούσε κανείς να αποκλείσει ότι η όλη κατάσταση είχε κατά ένα μέρος διαμορφωθεί μετά τις συνεχείς προστριβές των δυο αντίπαλων παρατάξεων της Θάσου.

ΕΓΓΡΑΦΑ

1

Διατριβή

Την παρελθούσαν Τρίτην, 15 λήγοντος, λαβόντες είδησιν οι κάτοικοι της νήσου Θάσου ότι έρχεται ο υψηλότατος χεδίβης της Αιγύπτου Αμπάς Χιλμή πασάς εις Καβάλαν, έσπευσαν να διορίσωσιν αντιπροσώπους τους κ.κ. Δημ. Θωμαΐδην, Γεώργιον Ραξήν, Αντώνιον Φιλίππου, Παναγ. Κ. Πα#Οικονόμου, Α. Συνάδην, Κωνστ. Β. Υψηλάντην, Αναστ. Σταματέκον, Αναγν. Ξανθού, Δημ. Νικολάου, Γ. Διαμαντάρην, Παναγ. Γ. Κορδέλην, Νικήταν Δρακόντου, Γεώ. Θεοδώρου, Παναγ. Χ#Παναγιώτην, Παναγ. Π#Δημητρίου, Βασίλ. Γ. Ρήγαν, Θ. Αργυρόπουλον, Σωτήριον Δημητρίου, Ι. Π. Ανθίμου, Αρ. Δ. Οικονομίδην, Π.Α. Προέδρου, Μιχ. Οικονομίδην, οίτινες και αφίχθησαν εις Καβάλαν, αναμένοντες μετ' ευσταθείας την άφιξιν της Α. Υψηλότητος, εν γενική δε συνεδρία αυτών διώρισαν συντακτικήν επί της προσφωνήσεως επιτροπήν, αποτελουμένην εκ του δημάρχου Θάσου κ. Γ.Δ. Θωμαΐδου και των κ.κ. Μιχ. Γ. Χρηστίδου και Δ. Βασιλειάδου, επίσης αντιπροσώπων της νήσου.

Χθες, όθεν, αφιχθείσης της Α. Υψηλότητος διά της θαλαμηγού του «Μαχρούσα», ανήλθον εν σώματι επ' αυτής πάντες οι αντιπρόσωποι της Θάσου, οίτινες και εισήχθησαν εις ιδιαίτερον επί τούτω διαμέρισμα, ένθα προσεφώνησαν ως εξής την Α. Υψηλότητα:

Υψηλότατε

Άμα τη χαρμοσύνω ειδήσει της αφίξεως της Υμ. Υψηλότητος οι ταπεινοί κάτοικοι της Θάσου, θαρρούντες επί της ευγενεστάτης καρδίας Αυτής, έσπευσαν να καθυποβάλωσι τα ταπεινά αυτών σέβη προ των ποδών Αυτής. Ανέθηκαν δε ημίν

όπως εκδηλώσωμεν τη Υμ. Υψηλότητι την βαθείαν αυτών ευγνωμοσύνην διά τας απείρους ευεργεσίας, ας ανέκαθεν ο ένδοξος οίκος του αιμνήστου Μεχμέτ Αλή πασά επιδαφιλεύει εις άπασαν την νήσον μας.

Διηνεκώς αναπέμπουσι τας θερμοτέρας αυτών ευχάς εις τον Ύψιστον, υπέρ μακροημερεύσεως της Υμετέρας Υψηλότητος και ενδόξου αντιβασιλείας Αυτής.

Σύμπας ο λαός της νήσου αγωνιών να ίδη εκ του πλησίον και προσκυνήσει τον Μέγαν Αυτού Ευεργέτην και Προστάτην, ικετεύει Υμάς ευσεβάστως δι' ημών των ταπεινών θεραπόντων Σας ίνα η Υμ. Υψηλότης ευαρεστηθή να παράσχει αυτή την έξοχον εύνοιαν της υψηλής επισκεψεύς της εις την νήσον μας.

Πέρυσιν, ήδη, ετολήσαμεν να εκδηλώσωμεν την επιθυμίαν ταύτην, προς ην η Υμ. Υψηλότης ηυδόκησε να συγκατανεύσει διά το παρόν έτος.

Οι κάτοικοι της Θάσου, εκφράζοντες δι' ημών τον βαθύν αυτών σεβασμόν και άκραν αφοσίωσίν των, εξαιτούνται την ευμένειαν της Υμ. Υψηλότητος.

Κατόπιν εξητωκραύγασαν την Α. Υψηλότητα, ήτις πάνυ ευμενώς απήντησεν αυτούς, ότι προτίθεται ίνα εν καταλλήλω ευκαιρία τις επισκεφθή και περιέλθη την νήσον, εκφράσασα συνάμα και τας ευχαριστίας της εις πάντας τους αντιπροσώπους διά την θερμήν, ης έτυχεν, υποδοχήν παρ' αυτών. Ούτοι δε έμπλεοι χαράς επί τη ενδείξει της υψηλής ευμενείας Της, αναπέμπουσιν ευχάς προς τον Ύψιστον υπέρ της μακροημερεύσεως και ευδαιμονίας της.

Εν Καβάλα τη 21 Μαΐου 1912

2

Αντιπροσωπικόν

Επί τη ευκαιρία της εις Καβάλαν αφίξεως της Α. Υψηλότητος του χεδίβου της Αιγύπτου οι υπογεγραμμένοι αντιπρόσωποι της νήσου Θάσου ομοφώνως και ομογνωμόνως εξελέξαμεν επιτροπήν συγκειμένην εκ των αξιοτίμων κ.κ. Γ.Δ. Θωμαΐδου δημάρχου, ιατρού έξοχ. Δ. Βασιλειάδη και Μ. Γ. Χρηστίδη, ήτις θέλει προσφωνήσει την Α. Υψηλότητα το ευ παρέστη διά ζώσης φωνής και την διαβεβαίωσιν της ευγνωμοσύνης του λαού της Θάσου. Το παρόν ισχύει μόνον διά τα διαληφθέντα.

Εν Καβάλα τη 15η Μαΐου 1912

Οι αντιπρόσωποι των χωρίων της Θάσου

Δ. Θωμαΐδης

